

УДК 657.47

ОПТИМІЗАЦІЯ ПОРЯДКУ ВІДОБРАЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ ВИКОРИСТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ МАЙБУТНІХ ВИТРАТ І ПЛАТЕЖІВ НА БУХГАЛТЕРСЬКИХ РАХУНКАХ

ВІКТОРІЯ ТЕРЕЩЕНКО,
канд. екон. наук, доцент
кафедри бухгалтерського
обліку Донецького національного
університету економіки
і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського

У статті висвітлено результати критичного аналізу сучасного порядку відображення операцій використання забезпечень майбутніх витрат і платежів на бухгалтерських рахунках та науково обґрунтовані рекомендації з його оптимізації.

Ключові слова: забезпечення майбутніх витрат і платежів, резерви, цільовий характер використання, дефіцит зарезервованих коштів.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИМИ НАУКОВИМИ І ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах економічних реформ та процесів інтеграції вітчизняної економіки в світову першочергового значення набувають динамічна робота підприємств та організацій, зміцнення їх фінансової стійкості й нарощування вартості майнових комплексів.

Вирішення цих завдань є досить складним, оскільки підприємства в умовах жорсткої ринкової конкуренції підпадають під вплив значної кількості різноманітних ризиків. Одним із способів нівелювання комерційних ризиків є формування підприємством таких резервів, як забезпечення майбутніх витрат і платежів.

Сучасний досвід практичної діяльності суб'єктів господарювання свідчить про те, що процес резервування в них практично повністю відсутній, а якщо й є, то організований без належного ступеня уваги з боку керівництва та власників через нерозуміння важливості такої інформації для планування і прогнозування подальшої діяльності. На практиці значна кількість підприємств відмовляється від формування резервів навіть у тих випадках, якщо це потрібно через специфіку господарської діяльності та інших об'єктивних обставин (наприклад, формування резерву на гарантійний ремонт для підприємств – виробників технічно складних побутових товарів, які за чинним законодавством зобов'язані протягом га-

рантійного строку виконувати безкоштовний для покупця гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування).

Об'єктивною причиною низької активності українських підприємств у використанні такого інструменту, як забезпечення майбутніх витрат і платежів, є недостатня розробленість методики бухгалтерського обліку цих специфічних об'єктів, у тому числі порядку відображення на бухгалтерських рахунках операцій їх використання.

Використання забезпечень майбутніх витрат – нескладна процедура, але внаслідок відсутності в нормативно-правовій базі України чітких методик обліку таких операцій на практиці у бухгалтерів виникають певні проблеми.

Вивчення економічної літератури та матеріалів періодичних видань дало змогу дійти висновку, що дискусії, пов'язані з дослідженням проблем обліку забезпечень майбутніх витрат і платежів, займають незначне місце в теорії та практиці, проте в останні роки стають все більш актуальними. Вагомий внесок у вирішення цієї проблеми зробили українські дослідники Н. Богатко [1], М. Козлова [2], М. Орищенко [3] та зарубіжні вчені О. Аніщенко [4], Й. Бетге (Jörg Baetge) [5], Н. Бібнев [6], В. Дорогостайський [7], Л. Мельникова [8], В. Нарезний [9], Н. Новічкова [10], С. Романова [11], І. Русієва [12], Я. Соколов [13], Л. Сотникова [14], В. Ткач [15] та ін.

Проведені дослідження позитивно вплинули на розвиток теорії бухгалтерського обліку забезпечень,

проте в методичних підходах до порядку відображення операцій використання цих резервів на бухгалтерських рахунках серед учених немає одностайності. Не підлягає сумніву той факт, що в системі бухгалтерського обліку слід застосовувати уніфіковані правила. Для уникнення різноманіття в підходах необхідно розробити та законодавчо закріпити методику обліку операцій використання для кожного виду забезпечень майбутніх витрат і платежів. Спроба вирішити цю проблему обумовила необхідність проведення нашого дослідження.

Метою статті є критична оцінка сучасного порядку відображення операцій використання забезпечень майбутніх витрат і платежів на бухгалтерських рахунках щодо його досконалості й розробленості для подальшого доопрацювання й оптимізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕНЬ

Метою формування підприємством резервів майбутніх витрат і платежів є забезпечення виконання зобов'язань, щодо яких існує невизначеність часу або суми погашення. Виконання підприємством таких зобов'язань пов'язане з використанням забезпечень. При цьому обов'язково потрібно наголосити на суворо цільовому характері використання таких резервів. Ця обставина зазначена в п. 17 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (П(С)БО) 11 «Зобов'язання», яке визначає методику обліку забезпечень [16].

За чинною Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій узагальнення інформації про рух коштів, які за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів, потрібно здійснювати на однойменному рахунку 47.

Однією з функцій забезпечень є планування величини витрат, для виконання яких вони формуються, на майбутні періоди. Однак оскільки величина резерву є суб'єктивною оцінкою людини майбутніх наслідків певних подій, то дуже рідко сума забезпечення відповідає обсягу фактично понесених підприємством витрат.

На момент здійснення такої події частіше за все виникає одна з двох ситуацій:

1. Кошти резерву повністю покривають витрати, для фінансування яких він формувався, і ще може лишитися певний запас. У цьому разі ніяких проблем не виникає. Бухгалтер в обліку робить такий запис:

Д-т 47 – К-т рахунків активів, що витрачаються, або зобов'язань, що нараховуються;

2. Зарезервованих сум не вистачає на покриття витрат. Така ситуація може скластися через неточність (помилковість) розрахунку нормативу відрхувань у резерв або через незаплановані (непередбачувані) обставини, що виникли протягом року. П(С)БО 11 не містить жодної рекомендації щодо дій бухгалтера в цьому разі, що гальмує процеси резервування на українських підприємствах.

Результати проведеного нами аналізу літературних джерел, виданих в Україні та Російській Федерації за останні 15 років, свідчать про наявність чотирьох підходів до відображення в обліку фактичних витрат, для покриття яких формувалося забезпечення, у разі дефіциту зарезервованих коштів, а саме:

1. Утворення дебетового сальдо за рахунком обліку забезпечень. 2. Визнання витрат майбутніх періодів. 3. Донарахування забезпечення (на момент проведення операції). 4. Включення суми дефіциту в поточні витрати (без донарахування забезпечення).

2.1. Утворення дебетового сальдо за рахунком обліку забезпечень. Незважаючи на дефіцит потрібно умовно покрити витрати за рахунок резерву та зробити в обліку такий самий запис, як і у попередньому випадку. Однак така операція призведе до виникнення за рахунком 47 дебетового сальдо на кінець звітного періоду. У грудні звітного року на суму дефіциту (тобто дебетового сальдо за рахунком 47) в обліку потрібно буде виконати запис:

Д-т рахунків обліку операційних витрат – *К-т 47*.

Такий порядок пропонує використовувати група російських дослідників під керівництвом В. Ткача [15, с. 55], а також Н. Бібнев [6, с. 46], Л. Мельникова [8, с. 79], В. Нарежний [9, с. 27, 36], І. Русієва [12, с. 79–80].

2.2. Визнання витрат майбутніх періодів. Сума дефіциту визнається витратами майбутніх періодів:

Д-т 39 «Витрати майбутніх періодів» – *К-т* рахунків активів, що витрачаються, або зобов'язань, що нараховуються.

У наступних місяцях, коли на рахунку 47 кредитовий оборот перевищуватиме дебетовий, витрати майбутніх періодів списують у зменшення резерву:

Д-т 47 – К-т 39 «Витрати майбутніх періодів».

Такий порядок використовують російські вчені: Л. Сотнікова для відображення операцій витрачання резервів майбутніх витрат на оплату відпусток працівників [14, с. 150, 152], ремонт основних засобів [14, с. 172], ремонт предметів прокату, призначених для здачі в оренду за договором прокату [14, с. 208], які формуються підприємствами Російської Федера-

ції. Цей порядок також пропонують використовувати О. Аніщенко [4, с. 108], А. Грибков [18, с. 42].

2.3. Донарахування забезпечення (на момент проведення операції). Для зменшення дефіциту спочатку проводиться донарахування забезпечення, що відображується в обліку записом:

Д-т рахунків витрат – *К-т* 47,

а вже після цього резерв використовується:

Д-т 47 – *К-т* рахунків активів, що витрачаються, або зобов'язань, що нараховуються.

Це підхід російських дослідників Н. Волкова [19] та В. Дорогостайського [7, с. 116–117]. Останній пропонує донараховувати суму резерву через зміну бази розрахунку або збільшення нормативу щомісячних відрахувань до резерву. Слід також зазначити, що застосування такого підходу в Україні теоретично можливе, оскільки в розділі VII «Забезпечення» форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» Міністерство фінансів України передбачило графу «Додаткові відрахування» в резерв.

У разі вибору саме цього варіанта бухгалтеру треба оформити таку зміну як додаток до облікової політики, який потрібно затвердити в обов'язковому порядку керівнику організації.

2.4. Включення суми дефіциту в поточні витрати. Сума дефіциту включається в поточні витрати підприємства не збільшуючи величину забезпечення (тобто без донарахування резерву):

Д-т рахунків витрат – *К-т* рахунків активів, що витрачаються, або зобов'язань, що нараховуються.

Такий підхід застосовують А. Белоусов [20, с. 26], Н. Богатко [1, с. 66], Р. Василенко [21, с. 38] та Н. Новічкова [10, с. 79].

Насамперед зауважимо, що для цілей уніфікації облікових процедур на вітчизняних підприємствах Міністерству фінансів України в П(С)БО 11 доцільно чітко визначити методiku обліку операцій використання забезпечень. Вважаємо, що з економічного погляду методологічно більш правильним є четвертий підхід – включення суми дефіциту до складу поточних витрат підприємства без донарахування резерву. Обґрунтуємо це використовуючи метод доведення від зворотного.

Перший варіант є найпростішим, однак, на нашу думку, застосування його на практиці не є доречним, оскільки використати резерв у бухгалтерському обліку можна тільки в межах зарезервованих коштів.

Використання другого варіанта також не є доцільним, оскільки забезпечення майбутніх витрат і платежів за своєю сутністю є зворотними до витрат майбутніх періодів. Так, витрати майбутніх періодів є витратами, фактична сплата грошових коштів за якими здійснена у даному звітному періоді, але від-

повідно до принципу нарахування та відповідності доходів і витрат вони належать до наступних місяців.

Резерви майбутніх платежів – це витрати, які нараховуються в даному звітному періоді, але фактичний вплив активів або збільшення зобов'язань за якими будуть здійснені в майбутні звітні періоди. Наприклад, якщо перевищення суми фактичних витрат на виплату відпускних працівнику, який йде у відпустку в січні 2011 р., над сумою залишку зарезервованих коштів на початок цього місяця включити до складу витрат майбутніх періодів (витрат лютого – грудня 2011 р.), то з економічного погляду право на відпустку працівник ще не заробив. У цьому разі підприємство немовби авансує працівника. Насправді право на відпустку працівник заробив протягом 2010 р.

Відмінність у механізмах дії забезпечень і витрат майбутніх періодів наочно видно з рис. 1 та 2, наведених у дисертаційній роботі М. Козлової [11, с. 58–59].

Третій підхід – підхід В. Дорогостайського дає змогу підприємству до кінця звітного періоду значно скоротити (або зовсім усунути) розбіжності між величиною резерву і сумою витрат, що списуються за його рахунок, однак, незважаючи на це, його використання, на нашу думку, не є доцільним, оскільки:

1. Перелік видів забезпечень, що формуються на підприємстві, та методика їх розрахунку обов'язково фіксуються в його обліковій політиці. Зміна бази розрахунку або нормативу відрахувань до резерву вважається зміною облікової політики. За ст. 4 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» одним із десяти обов'язкових для виконання для всіх юридичних осіб принципів бухгалтерського обліку є **принцип послідовності**. Сутність принципу зводиться до постійного (із року в рік) застосування підприємством обраної ним облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними П(С)БО, і має бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності. Так, згідно з п. 9 П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» облікова політика може змінюватися у трьох випадках: якщо змінюються статутні вимоги; якщо змінюються вимоги органу, який затверджує П(С)БО, або якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій чи операцій у фінансовій звітності підприємства. В нашому випадку з трьох варіантів зміни облікової політики підходить тільки останній. Однак треба пам'ятати, що змінювати облікову політику протягом фінансового року не можна – зміни вносяться тільки в кінці року.

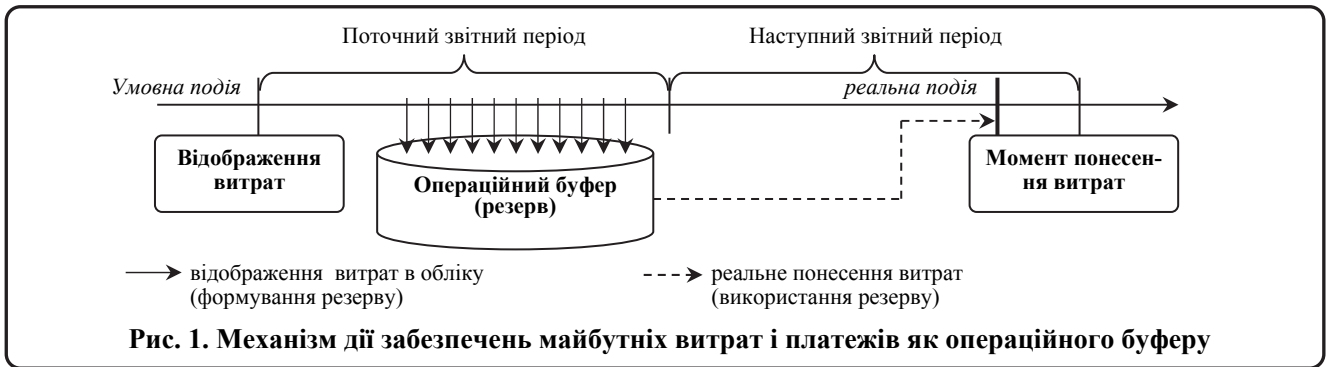

Рис. 1. Механізм дії забезпечень майбутніх витрат і платежів як операційного буферу

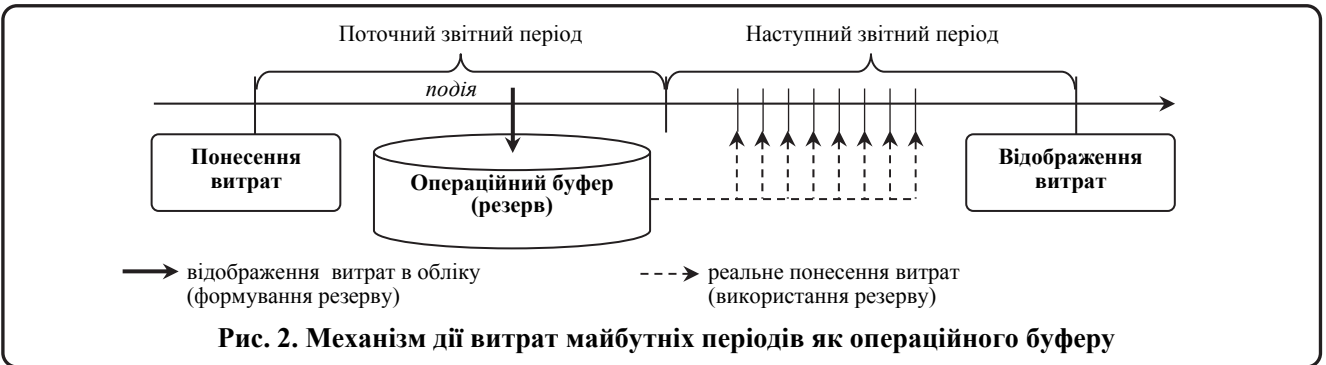

Рис. 2. Механізм дії витрат майбутніх періодів як операційного буферу

2. У цьому разі забезпечення перестають виконувати одну з основних своїх функцій – функцію згладжування коливань фінансового результату підприємства шляхом рівномірного включення очікуваних майбутніх витрат у поточні витрати звітної періоду або у собівартість продукції, яку виробляє підприємство, а це викривлює економічну сутність резерву.

Отже, вважаємо четвертий варіант найоптимальнішим щодо дотримання методології бухгалтерського обліку та сутності резервування. Крім того, слід зауважити, що для запобігання невідповідності зарезервованих сум і фактично понесених витрат бухгалтерам доцільно більш уважно і обґрунтовано підходити до розрахунку нормативів відрахувань при плануванні розміру забезпечень.

Від загальних основ бухгалтерського обліку операцій використання забезпечень майбутніх витрат і платежів перейдемо до розгляду особливостей за їх видами. Через обмеженість обсягу статті зупинимося на **забезпеченні гарантійних зобов'язань**.

Передусім треба зазначити, що порядок відображення операцій використання цього резерву залежить від способу проведення гарантійних ремонтів або гарантійних обслуговувань, тобто від того, чи само підприємство (його сервісний центр) або стороння організація (підрядник) проводить гарантійний ремонт та обслуговування.

При підрядному способі проведення гарантійних

ремонтів використання резерву відображують в обліку записом:

Д-т 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань» – *К-т 63* «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Підставою для цього бухгалтерського запису є акт виконаних робіт, наданий підрядником, в якому зафіксована вартість послуг з проведення гарантійного ремонту бракованих виробів.

При господарському способі проведення гарантійного ремонту або гарантійного обслуговування методика обліку операцій використання резерву де-що ускладнюється. Залежно від того, які ресурси були витрачені сервісним центром підприємства при гарантійному ремонті (обслуговуванні), в обліку виконують такі бухгалтерські записи:

Д-т 473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань» – *К-т 20, 25, 30, 31, 65, 66*.

Л. Котенко і Н. Манжос [22, с. 437], крім наведених за кредитом рахунків, використовують ще рахунок 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», однак вони не вказують, за яких умов можлива така кореспонденція. Вважаємо, що рахунок 47 взагалі не може кореспондувати з рахунком 14, оскільки при використанні забезпечень кошти фінансових інвестицій підприємства, тим більш довгострокових, витрачатися не можуть.

Під час проведення гарантійних ремонтів можуть витратитися не тільки виробничі запаси та напівфаб-

рикаті, а й інструменти, господарський інвентар, спеціальне оснащення, спеціальний одяг, строк корисного використання яких є меншим за один рік, тобто малоцінні та швидкозношувані предмети, а також продукція власного виробництва. Однак Інструкцією про застосування Плану рахунків кореспонденція рахунку 47 за дебетом з кредитом рахунків 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» і 26 «Готова продукція» не передбачена. З цього випливає, що можливі варіанти кореспонденції рахунку 47 за дебетом в Інструкції про застосування Плану рахунків необхідно розширити.

Якщо підприємство-виробник має спеціалізований сервісний центр, то в результаті проведення гарантійних ремонтів та обслуговувань обладнання цього сервісного центру зношується. Отже, потрібне його оновлення, а витрати на амортизацію, на нашу думку, доцільно нараховувати за рахунок забезпечення гарантійних зобов'язань. Інструкція про застосування Плану рахунків не передбачає кореспонденцію рахунку 47 за дебетом з кредитом рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», тому її потрібно додати.

Проблемним є відображення в обліку фактичних витрат на проведення гарантійного ремонту та гарантійного обслуговування у разі недостатності коштів сформованого забезпечення. За чинною Інструкцією про застосування Плану рахунків суму дефіциту слід відносити в дебет рахунку 24 «Брак у виробництві».

Такий підхід застосовує й російський дослідник В. Нарежний [9, с. 58].

За п. 19 П(С)БО 16 витрати на гарантійний ремонт та гарантійне обслуговування є витратами на збут, тому формування резерву слід відображувати в обліку записом:

Д-т 93 «Витрати на збут» – **К-т 473** «Забезпечення гарантійних зобов'язань».

Отже, одна частина витрат підприємства від проведення гарантійного ремонту акумулюється на рахунку 93 «Витрати на збут» (у межах встановлених норм), а інша – на рахунку 24 «Брак у виробництві» (понад встановлені норми).

Вважаємо застосування такого підходу недоцільним і пропонуємо на рахунку 24 накопичувати інформацію тільки про витрати на виправлення внутрішнього браку (тобто такого, що був виявлений у процесі виробництва). Гарантійний ремонт проводиться за продукцією, яка не тільки була випущена з виробництва, а й реалізована покупцям. Тому всі витрати на усунення зовнішнього браку, на наш погляд, слід вважати витратами на збут, оскільки з економічного погляду надання покупцю гарантії щодо усунення можливого браку виробу є засобом стимулювання збуту і навіть елементом маркетингової політики. Отже, перевищення фактичних витрат на проведення гарантійного ремонту над сумою забезпечення однозначно слід включати до складу витрат на збут (табл. 1).

Таблиця 1

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПОРЯДОК ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРАНТІЙНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

№ з/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	Відображено відрахування на формування забезпечення гарантійних зобов'язань	93 «Витрати на збут» (субрахунок «Витрати на гарантійні ремонт, обслуговування або заміну»)	473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань»
2	Відображено фактичні витрати з проведення гарантійного ремонту (гарантійного обслуговування)		
При господарському способі проведення гарантійних ремонтів			
	• За рахунок сформованого раніше забезпечення	473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів», 20 «Виробничі запаси», 22 «МШП», 25 «Напівфабрикати», 26 «Готова продукція», 30 «Каса», 31 «Рахунки в банках», 65 «Розрахунки за страхуванням», 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»
	• На суму перевищення обсягу забезпечення	93 «Витрати на збут» (субрахунок «Витрати на гарантійні ремонт, обслуговування або заміну»)	
При підрядному способі проведення гарантійних ремонтів			
	• За рахунок сформованого раніше забезпечення	473 «Забезпечення гарантійних зобов'язань»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
	• На суму перевищення обсягу забезпечення	93 «Витрати на збут» (субрахунок «Витрати на гарантійні ремонт, обслуговування або заміну»)	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Варто зауважити, що для забезпечення аналітичності облікових даних до рахунку 93 «Витрати на збут» доцільно відкривати субрахунок 93_{гар} «Витрати на гарантійний ремонт, обслуговування або заміну».

Використання запропонованого порядку забезпечить цілісність накопичення в бухгалтерському обліку даних про витрати на проведення підприємством гарантійних ремонтів і гарантійних обслугову-

вань бракованих виробів, а кореспонденцію рахунку 47 за дебетом з кредитом рахунку 24 «Брак у виробництві» з Інструкції про застосування Плану рахунків можна виключити.

Усі пропозиції з удосконалення Інструкції про застосування Плану рахунків в частині порядку відображення в обліку операцій використання забезпечень майбутніх витрат і платежів систематизовані нами у табл. 2.

Таблиця 2

ПРОПОЗИЦІЇ З УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУКЦІЇ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ПЛАНУ РАХУНКІВ У ЧАСТИНІ ПОРЯДКУ ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ВИКОРИСТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ

Кореспонденція рахунку 47 за дебетом з кредитом рахунків	Пропозиції щодо кореспонденції рахунків	Обґрунтування необхідності та мета внесення змін
13 «Знос (амортизація) необоротних активів»	Додати	Для надання підприємствам можливості покриття витрат з амортизації необоротних активів (наприклад, основних засобів сервісного центру) за рахунок сформованого забезпечення
22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»	Додати	При проведенні заходів, для фінансування яких формувалося забезпечення, можна використовувати інструменти, господарський інвентар, спеціальне оснащення, спеціальний одяг, тобто малоцінні та швидкозношувані предмети
24 «Брак у виробництві»	Виключити	На рахунку 24 доцільно накопичувати інформацію тільки про витрати на виправлення внутрішнього браку, а за рахунок забезпечення покривати тільки витрати на виконання гарантійних зобов'язань за вже реалізованою покупцям продукцією (тобто виправлення зовнішнього браку)
26 «Готова продукція»	Додати	У процесі виконання гарантійних зобов'язань може бути потрібне проведення заміни покупцю бракованого виробу новим виробом, вартість якого покривається за рахунок забезпечення

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

За результатами проведеного критичного аналізу чинної методики бухгалтерського обліку операцій використання забезпечень майбутніх витрат і платежів можна зробити такі висновки:

1. Якщо сума забезпечення не повністю покриває витрати, для фінансування яких воно формувалося, то суму дефіциту потрібно включати в поточні витрати підприємства не збільшуючи величини забезпечення (тобто без донарахування резерву).

2. Суму перевищення фактичних витрат на проведення гарантійного ремонту та гарантійного обслуговування над сумою резерву доцільно відносити в дебет рахунку 93 «Витрати на збут».

3. Для надання підприємствам-виробникам можливості покриття за рахунок забезпечення гарантійних зобов'язань витрат з амортизації основних засобів сервісного центру, вартості МШП, які витрачають при проведенні гарантійного ремонту, та вартості готових виробів при заміні ними бракованих в чинній Інструкції про застосування Плану рахунків необхідно передбачити можливість кореспонденції рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» за дебетом із рахунками відповідно 13, 22 та 26.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є розробка рекомендацій щодо вдосконалення документального оформлення та порядку відображення в бухгалтерському обліку результатів інвентаризації забезпечень майбутніх витрат і платежів, яку обов'язково слід проводити кожним підприємством перед складанням річної фінансової звітності для забезпечення реальності її статей.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. **Богатко Н.** Обеспечения: признание, оценка, учет / Н. Богатко // Бухгалтерия. – 2003. – № 33. – С. 62–66.
2. **Козлова М.О.** Облік і контроль процесу резервування (на прикладі діяльності великих промислових підприємств України): дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06.04. – Житомир, Житомирський держ. технологічний ун-т, 2005. – 330 с.
3. **Орищенко М.М.** Облік і аудит резервів капіталу: методологія та організація / М.М. Орищенко [Електронний ресурс]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.09. – К.: Київський національний торговельно-економічний ун-т, 2009. – 20 с.
4. **Анищенко А.В.** Резервы: бухгалтерский и налоговый учет. – М.: ООО ИИА “Налог Инфо”, ООО “Статус-Кво 97”, 2006. – 172 с.
5. **Бетге Йорг** Bilanzsведение; пер. с нем; научн. ред. В.Д.Новодворский. – М.: Изд-во “Бухгалтерский учет”. – 2000. – 454 с. – Пер. изд. Jörg Baetge. Bilanzen. – n 4, überarbeitete Auflage. Düsseldorf: / IDW-Verlag GMBH, 1996.
6. **Бибнев Н.М.** Учет и анализ балансовых резервов предприятия / Н.М. Бибнев. – Муром: Изд.-полиграфический центр МИ ВлГУ, 2002. – 75 с.
7. **Дорогостайский В.Г.** Бухгалтерский учет резервов в коммерческих организациях / В.Г. Дорогостайский [Электронный ресурс]: дис. на получение научн. степени канд. экон. наук: 08.00.12. – М.: РГБ, 2003. – 198 с.
8. **Мельникова Л.А.** Организация учета финансовых резервов хозяйствующих субъектов / Л.А. Мельникова [Электронный ресурс]: дис. на получение научн. степени канд. экон. наук: 08.00.12. – М.: РГБ, 2002. – 203 с.
9. **Нарежный В.В.** Формирование и использование резервов. – М.: Глав бух, 2002. – 320 с.
10. **Новичкова Н.Г.** Организация учета финансовых резервов и пути ее совершенствования / Н.Г. Новичкова [Электронный ресурс]: дис. на получение научн. степени канд. экон. наук: 08.00.12 – М.: РГБ, 2005. – 197 с.
11. **Романова С.В.** Организация учета и анализа резервной системы предприятия / С.В. Романова [Электронный ресурс]: дис. на получение научн. степени канд. экон. наук: 08.00.12. – М.: РГБ, 2002. – 185 с.
12. **Русиева И.Б.** Резервирование в системе бухгалтерского учета / И.Б. Русиева [Электронный ресурс]: дис. на получение научн. степени канд. экон. наук: 08.00.12. – М.: РГБ, 2005. – 150 с.
13. **Соколов Я.В.** Основы теории бухгалтерского учета / Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 496 с.
14. **Сотникова Л.В.** Бухгалтерский и налоговый учет резервов / Л.В. Сотникова. – М.: Налоговый вестник, 2005. – 272 с.
15. **Ткач В.И.** Учет резервов предприятия / В.И.Ткач, С.В.Романова, С.А.Чешев. – М.: “Издательство ПРИОР”, 2000. – 96 с.
16. **Положення** (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20, із змінами та доповненнями від 25.09.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0085-00>>.
17. **Бухгалтерское** дело: [учеб. пособие для студ. вузов]; под ред. Л.Т.Гиляровской. – М.: ЮНИТИ: Аудит, 2003. – 379 с.
18. **Грибков А.Ю.** Создание и использование резервов / А.Ю.Грибков // Бухгалтерский учет. – 2000. – № 9. – С. 40–45.
19. **Волков Н.Г.** Учет резервов в строительстве / Н.Г.Волков // Бухгалтерский учет. – 1998. – №7. – С. 9–12.
20. **Белоусов А.** Оформление, оплата и учет ежегодных отпусков / А.Белоусов // Бухгалтерский учет и аудит. – 2006. – №6. – С. 22–27.
21. **Василенко Р.** Резерв на оплату отпусков: порядок создания и учета / Р.Василенко // Все о бухгалтерском учете. – 2006. – №44. – С. 38–39.
22. **Котенко Л.Н.** Бухгалтерский учет на предприятиях торговли и питания / Л.Н. Котенко, Н.В. Манжос. – Харьков: Студцентр, 2003. – 640 с.

В статье освещены результаты критического анализа современного порядка отражения операций использования обеспечений будущих расходов и платежей на бухгалтерских счетах и научно обоснованы рекомендации по его оптимизации.

Ключевые слова: обеспечения будущих расходов и платежей, резервы, целевой характер использования, дефицит зарезервированных средств.

The article contains the results of critical analysis of the existing procedures for recording the operations of future costs and payments provisions' utilization in accounts and scientifically substantiated recommendations on its optimization.